

Stručni rad

**ŠKOLSKI PROJEKT „ČITANJE
SUVREMENIH HRVATSKIH KNJIŽEVNICA“**

Alen Orlić

Klasična gimnazija, Zagreb

Sažetak

U školskoj godini 2023./2024. dva treća i dva četvrta razreda Klasične gimnazije u Zagrebu sudjelovala su u školskom projektu *Čitanje suvremenih hrvatskih književnica*, koji je pokrenuo nastavnik Alen Orlić. U radu se navode poticaji za pokretanje toga projekta, navedene su predstavljene suvremene hrvatske književnice i njihova djela te je dan osvrt na predstavljanje projekta u zagrebačkoj Knjižnici Božidara Adžije u kojoj je mjesec dana bila izložena i izložba nastala zahvaljujući tomu projektu. Na kraju rada predstavljeni su rezultati provedene ankete u vezi s projektom *Čitanje suvremenih hrvatskih književnica*.

Ključne riječi: hrvatska književnost, suvremene hrvatske književnice, poticanje čitanja, predstavljanje projekta, anketa

1. Uvod

Već nekoliko godina u svim razredima zagrebačke Klasične gimnazije u kojima predajem Hrvatski jezik svake nastavne godine provodim razredni projekt u kojem sudjeluju svi učenici u razredu, a provodi se pod nazivom multimedijски dnevnik.¹ Svaki učenik treba prema dobivenim uputama pripremiti svoj multimedijски dnevnik, koji se sastoji od dvaju dijelova: predstavljanja bilo kojega književnog djela po svom izboru i predstavljanja kojega drugog sadržaja iz područja kulture i medija po svom izboru (kulturna manifestacija, kazališna predstava, film, koncert, glazbeni album, internetski sadržaj i dr.). Što se tiče prvoga dijela, tj. predstavljanja književnoga djela, uočio sam da učenici rijetko odabiru djela (suvremenih) hrvatskih autora, a posebice autorica. Prošloga ljeta u vrijeme planiranja nove nastavne godine naišao sam na kulturni magazin *Svijet kulture* (prilog *Jutarnjega lista*) u kojem je bio objavljen intervju s književnicom Oljom Savičević Ivančević u kojem je progovorila o položaju suvremenih hrvatskih književnica. Taj me intervju zapravo potaknuo da u školskoj godini 2023./2024. učenicima zadam u sklopu multimedijškoga dnevnika čitanje djela suvremenih hrvatskih književnica, a osim toga na zadavanje čitanja djela suvremenih hrvatskih književnica potaknulo me i to što u kurikulu za Hrvatski jezik u srednjim školama među obveznim djelima za cjelovito čitanje nema nijednoga djela bilo koje književnice.

2. Predstavljene suvremene hrvatske književnice i njihova djela

U projektu *Čitanje suvremenih hrvatskih književnica* sudjelovali su svi učenici 3. A, 3. B, 4. B i 4. C razreda Klasične gimnazije u šk. god. 2023./2024. (46 učenika trećih razreda i 48 učenika četvrtih razreda, ukupno 94 učenika). Na prvom nastavnom satu u svakom razredu, kada sam najavio učenicima projekt, proveo sam kratku anonimnu anketu među učenicima, tj. podijelio sam učenicima papiriće na koje su trebali u vrlo kratkom vremenu napisati imena i prezimena suvremenih hrvatskih književnica kojih su se u tom trenutku mogli sjetiti. Od 83 učenika, koliko ih je sudjelovalo u anketi, čak 31 učenik nije se mogao sjetiti nijedne suvremene hrvatske književnice; 37 učenika sjetilo se Sanje Pilić, 21 učenik sjetio se Sanje Polak.² Nekoliko je učenika navelo Vesnu Parun, Ivanu Brić-Mažuranić i Sunčanu Škrinjarić, no te tri književnice nisu suvremene, a od suvremenih književnica samo je nekoliko učenika navelo koju osim spomenutih dviju književnica za djecu, i to uglavnom također književnice koje pretežno pišu za djecu i mlade kao što su Silvija Šesto i Jasminka Tihi-Stepanić.

Učenici su u projektu *Čitanje suvremenih hrvatskih književnica* predstavili 41 suvremenu hrvatsku književnicu i 68 različitih književnih djela tih suvremenih hrvatskih književnica. Nijedno predstavljeno djelo nije objavljeno prije 2000. godine

¹ Naziv *multimedijски dnevnik* preuzeo sam od Ane Bedek, nastavnice Hrvatskoga jezika u zagrebačkoj XVI. gimnaziji, koja je u siječnju 2021. godine na Županijskom stručnom vijeću nastavnika hrvatskoga jezika u gimnazijama Grada Zagreba predstavila svoj projekt *Multimedijски dnevnik*.

² Sanja Pilić i Sanja Polak književnice su za djecu, njihova se djela čitaju u osnovnoj školi i zato se većina učenika sjetila Sanje Pilić i/ili Sanje Polak.

jer sam zadao učenicama da godina prvoga izdanja odabranoga djela ne smije biti prije 2000. godine, dakle bavili su se doista suvremenim književnim djelima. Tijekom cijele nastavne godine učenici su ukupno predstavili sedam različitih djela Slavenke Drakulić (romane *Frida ili o boli*, *Kao da me nema*, *Mileva Einstein*, *teorija tuge*, *Mramorna koža* i *Optužena*, zbirku priča *Nevidljiva žena i druge priče* te esejiističku zbirku *Kako smo preživjeli*), šest djela Marine Vujčić (romane *Mogla sam to biti ja*, *Pedeset cigareta za Elenu*, *Pitanje anatomije*, *Susjed* i *Tuđi život* te dnevničke zapise *Stolareva kći*), pet djela Julijane Matanović (roman *Zašto sam vam lagala* i zbirke kratkih priča *Djeca na daljinu*, *I na početku i na kraju bijaše kava: kolokvij o kavi*, *Kombinirani prašak: zapisi širokog spektra* i *Rođena na Božić*), četiri romana Ivane Bodrožić (*100% pamuk*, *Hotel Zagorje*, *Rupa* i *Sinovi, kćeri*), tri djela Tisje Kljaković Braić (*U malu je uša đava*, *Oni* i *Oni 2*), dvije pjesničke zbirke Monike Herceg (*Vrijeme prije jezika* i *Lovostaj*), dva djela Staše Aras (roman *Horror vacui* i zbirku priča *Meke granice*), dva djela Olje Savičević Ivančević (pjesničku zbirku *Standardan život* i roman *Adio kauboju*), dva romana Ivane Šojat (*Po zidovima crtam drveće* i *Štajga ili put u maglu*), dva djela Maše Kolanović (zbirku priča *Poštovani kukci i druge jezive priče* i roman *Sloboština Barbie*), dva djela Sanje Polak (*Dnevnik Pauline P.* i *Morski dnevnik Pauline P.*), dva djela Aleksandre Orlić (roman *Ako ikad* i pjesničku zbirku *Nazvali ste pogrešan broj*) i dva djela Dubravke Ugrešić (roman *Baba Jaga je snijela jaje* i esejiističku zbirku *Nikog nema doma*). Ostale književnice učenici su predstavili s po jednim djelom, a one su: Tatjana Gromača (pjesnička zbirka *Nešto nije u redu?*), Jelena Kastaneti (roman *Živjeti*), Martina Vidaić (roman *Stjenice*), Iva Ušćumlić, (roman *Očenaš*), Irena Jukić Pranjić (strip *Emisija emocija*), Marija Pilić (zbirka priča *Luđaci i djeca*), Marilena Dužman (roman *Mrtav, a gladan*), Aida Bagić (zbirka priča *Znam li ja gdje živim*), Dorta Jagić (zbirka pjesama u prozi *Noć na zemlji*), Tanja Mravak (novelistička zbirka *Naša žena*), Lana Derkač (roman *Doručak za moljce*), Iva Hlavač (zbirka kratkih priča *4 brave*), Katja Grcić (pjesnička zbirka *Ljeto*), Rosie Kugli i Marijana Pleše (roman *Hod po rubu*), Sanja Pilić (roman *O mama sve najbolje*), Sanja Srdić Jungić (roman *Ti si moje sve*), Rujana Jeger (roman *Darkroom*), Irena Stanić Rašin (pjesnička zbirka *Iza devet velova*), Marina Šur Puhlovski (roman *Divljakuša*), Jasminka Tihi-Stepanić (roman *Dom iza žice*), Nada Mihelčić (roman *Zeleni pas*), Ksenija Kušec (roman *Sobe*), Jasna Horvat (roman *Vilijun*), Mihaela Gašpar (roman *Premještanje snova*), Tena Štivičić (drama *Tri zime*), Sibila Petlevski (roman *Vrijeme laži*), Korana Serdarević Svilar (roman *Eksperiment Irene Tot*).

U svakom razredu jedno djelo mogao je predstaviti samo jedan učenik, ali je više učenika u razredu moglo odabrati istu književnicu. Tako je, primjerice, u 3. A razredu četvero učenika predstavilo četiri različita djela Marine Vujčić, a u 4. C razredu troje je učenika predstavilo tri različita djela Slavenke Drakulić. Roman *Pedeset cigareta za Elenu* Marine Vujčić predstavljen je u svim četirima razredima, a djela *Hotel Zagorje* Ivane Bodrožić, *Oni* Tisje Kljaković Braić, *Stjenice* Martine Vidaić i *Susjed* Marine Vujčić predstavljena su u trima razredima.

2.1. Izložba „Čitanje suvremenih hrvatskih književnica: zapostavljene književnice“

Od 15. ožujka do 15. travnja 2024. u Knjižnici Božidara Adžije u Zagrebu bila je postavljena izložba *Čitanje suvremenih hrvatskih književnica: zapostavljene književnice* autora Alena Orlića, Kristine Kalanj i Milkice Urse. Izložba je nastala u sklopu školskoga projekta *Čitanje suvremenih hrvatskih književnica*, koji je u šk. god. 2023./2024. pokrenut u Klasičnoj gimnaziji u Zagrebu. Naime, na izložbi su izložena upravo ona književna djela suvremenih hrvatskih književnica koja su učenici odabrali za čitanje u školskom projektu, a na temelju tih odabranih djela knjižničari Knjižnice Božidara Adžije napravili su za svoje korisnike i mrežni katalog s djelima suvremenih hrvatskih književnica. [1.] Na postavljenoj izložbi posjetitelji su se imali priliku upoznati sa stvaralaštvom suvremenih hrvatskih književnica, što ih je zasigurno potaknulo i na čitanje njihovih djela.

2.2. Javno predstavljanje školskoga projekta „Čitanje suvremenih hrvatskih književnica“

U Knjižnici Božidara Adžije u Zagrebu 10. travnja 2024. (na rođendan književnice Vesne Parun, koja je pjesničkom zbirkom *Zore i vihori* otvorila put budućim generacijama hrvatskih književnica) predstavljen je projekt *Čitanje suvremenih hrvatskih književnica*. Predstavljanje je uvodnom riječju otvorila Iva Džambaski, koordinatorica Informativno-posudbenoga odjela Knjižnice Božidara Adžije, koja je i vodila predstavljanje. Zatim je projekt nazočnima predstavio Alen Orlić, pokretač projekta i organizator njegova predstavljanja, nakon kojega je nekoliko učenika Klasične gimnazije predstavilo djela suvremenih hrvatskih književnica koja su pročitali u sklopu projekta: Sunčica Bencetić (4. C) predstavila je roman *Susjed* Marine Vujčić, Linda Gale (4. C) predstavila je roman *Slavenke* Drakulić *Frida ili o boli*, Mara Lešić (4. C) predstavila je zbirku kratkih priča *Julijane Matanović I na početku i na kraju bijaše kava: kolokvij o kavi*, Alen Čehajić (4. B) izlagao je o pjesničkoj zbirci Monike Herceg *Vrijeme prije jezika*, a Vanja Vislav Dolibašić (3. A) o pjesničkoj zbirci Tatjane Gromača *Nešto nije u redu?*, Karlo Greguraš (3. B) predstavio je roman *Horror vacui* Staše Aras (Stanislava Nikolić Aras), a Antea Kanaet (3. A) zaključila je učenička predstavljanja djela suvremenih hrvatskih književnica predstavljanjem romana *Očenaš* Ive Ušćumlić. Za kraj učenica Vanesa Elshani (3. A) kazivala je pjesmu *Ne čitaš žene* iz pjesničke zbirke *Divlje i tvoje* suvremene hrvatske književnice Olje Savičević Ivančević, a potom su posjetitelji razgledali postavljenu izložbu o suvremenim hrvatskim književnicama. Nakon održanoga predstavljanja projekta učenica Nina Marija Marić (3. B) objavila je u časopisu učenika Klasične gimnazije (*MI*) članak o predstavljanju projekta, koji je zaključila ovim riječima: „Predstavljanje školskoga projekta bilo je doista jako zanimljivo i poučno, a učenici su odradili odličan posao u predstavljanju djela i njihovih autorica. Izbor knjiga bio je raznolik tako da je svaki posjetitelj mogao naći nešto za sebe. Projekt nas je upoznao s mnogim suvremenim romanima i zbirkama te nas potiče da ih ne zaboravimo, ali i promislimo što nam svojim riječima poručuju njihove autorice.“ [2.]

Školski projekt *Čitanje suvremenih hrvatskih književnica* predstavljen je i na Danu otvorenih vrata Klasične gimnazije 27. svibnja 2024. Zainteresiranim učenicima 8. razreda OŠ projekt su predstavili učenici 3. B razreda Karlo Greguraš i Nina Marija Marić.

2.3. Anketa

Na kraju nastavne godine (nakon što su svi učenici napisali prikaze svojih izabranih sadržaja za multimedijски dnevnik i nakon što su te sadržaje predstavili na nastavi u razredu) u svim četirima razredima provedena je anonimna anketa u vezi s projektom *Čitanje suvremenih hrvatskih književnica*. U anketi je sudjelovalo 88 učenika.

Kao prvi anketni zadatak učenici su trebali procijeniti svoje zadovoljstvo sudjelovanjem u školskom projektu *Čitanje suvremenih hrvatskih književnica*. Ako su zadovoljni sudjelovanjem, trebali su zaokružiti *A. zadovoljan/zadovoljna*, a ako nisu, trebali su zaokružiti *B. nezadovoljan/nezadovoljna*. Zadovoljstvo sudjelovanjem u projektu iskazalo je 77 učenika (87,5 %), a nezadovoljstvo je iskazalo 11 učenika (12,5 %). Učenici su trebali i objasniti svoj odgovor, odnosno napisati što im se svidjelo ili/i što im se nije svidjelo, a ovo su neki od učeničkih odgovora:

„Roman i njegovi likovi imali su puno dodirnih točaka s mojim životom te sam se mogao poistovjetiti s njima. Glavni likovi žive u ulicama koje su dosta bitne u mojem životu i to mi je bilo jako iznenađujuće i drago.“

„Drago mi je da sam pročitala knjigu neke suvremene hrvatske autorice jer da nije bilo ovog projekta ne znam bih li pročitala.“

„Svidjelo mi se malo pročitati knjigu moderne književnice, pogotovo hrvatske, i način prikaza određenih događaja o kojima su pripovijedale.“

„Svidjelo mi se to što smo se dotakli nekih djela koja su moderna te razumijem svaku riječ.“

„Mislim da smo se na jedan način svi bolje upoznali tako što smo predstavljali knjigu i neki drugi sadržaj koji volimo. Također smo se međusobno inspirirali knjigama koje bismo mogli pročitati, a i zabavili smo se tijekom rađanja prezentacije.“

„Svidjelo mi se to što se podiže svijest o čitanju među mladima, no smatram kako se danas niti muškarci dovoljno ne čitaju, a ne samo žene.“

„Važno je svakog pojedinog učenika potaknuti na čitanje književnih djela i sviđa mi se što imamo priliku odabrati i prezentirati djelo koje mi smatramo zanimljivim i nadahnjujućim.“

„Smatram da sam puno naučila o hrvatskoj suvremenoj književnoj sceni, posebno mi se svidjelo što je naglasak na ženskoj populaciji jer su mome mišljenju zakinkute.“

„Svidjela mi se prilika da čujem neka nova imena autorica za koje možda nisam čula prije i da saznam nešto više o njihovom radu. Smatram da je ocjenjivanje možda bilo prestrogo, ali ostatak projekta bio je prilično zabavan.“

„Saznala sam mnogo o hrvatskim književnicama što inače ne bih saznala na redovnoj nastavi. Izbori djela svakog učenika bili su izvrsni i potaknuli me na čitanje ostalih djela drugih književnica.“

„Svidjelo mi se što nas je profesor potaknuo na čitanje suvremenih hrvatskih književnica.“

„Svidjela mi se ideja zato što su mogućnosti odabira vrlo raširene, projekt uključuje puno različitih književnica i knjiga različite tematike. Uglavnom, odabir je širok.“

„Profesor nas je motivirao na čitanje autorica koje inače ne bismo čitali i time nas duhovno obogatio.“

„Nije mi se svidjelo što je djelo moralo biti suvremeno i samo od ženske autorice.“

„Iako je namjera projekta dobra, nažalost izbor potencijalnih pisateljica (*sic!*) nije dovoljno velik da svi nađu ono što žele čitati.“

„Nije mi se ništa svidjelo. Ne volim suvremenu književnost, dosadna mi je.“

Učenici su u anketi trebali napisati i razlog(e) odabira predstavljenoga književnog djela. Ovo su neki od njihovih odgovora:

„Pitala sam kolegicu iz razreda ima li neki prijedlog jer znam da ona voli čitati knjige pa mi je ona preporučila i autoricu i posudila njenu knjigu koju je imala kod kuće.“

„Izabrala sam jednu od knjiga koje sam imala doma. Imala sam nekoliko opcija, ali prema temi i stilu pisanja ta mi je bila najdraža.“

„Preporuka knjižničarke, dobre recenzije (2015. roman dobio nagradu).“

„Tema djela vrlo je aktualna i bliska mlađim uzrastima.“

„Knjiga mi se činila zanimljivom i pročitala sam sadržaj na koricama koji me još više zainteresirao.“

„Opis mi se činio zanimljiv.“

„Knjigu mi je preporučila kolegica iz razreda, a i majka mi je rekla da je knjiga zanimljiva.“

„Autorica koju sam odabrala uvijek mi je dala maksimalan užitak čitanja, odlično piše i ugodna je za čitanje.“

„Činilo mi se kao zanimljivo djelo i htio sam provjeriti je li mi hipoteza točna.“

„Preporuka drugih čitatelja“

„Odabrao sam ga preko preporuke oca i nije mi bilo žao što sam odabrao to djelo.“

„Odabrala sam djelo Slavenke Drakulić jer mi je prijateljica rekla kako je uživala čitajući njezino djelo.“

„Odabrao sam Moniku Herceg radi svoje ljubavi prema modernoj poeziji.“

„Preporuka knjižničarke u knjižnici koja se nalazi blizu mog mjesta stanovanja.“

„Odabrala sam knjigu Oni Tisje Kljaković Braić jer sam ju dobila za poklon za Božić i jer smatram da je zanimljivija nego obični romani (zbog crteža i sl.).“

„Činila mi se zanimljiva kad sam dobio preporuku i lagana za čitanje.“

Učenici su u anketi trebali odgovoriti jesu li ih koja učenička predstavljanja djela suvremenih hrvatskih književnica potaknula da i sami pročitaju neka od predstavljenih djela. Trebali su odabrati jedan od triju ponuđenih odgovora:

A. Jesu, pročitao/pročitala sam jedno djelo (ili više njih).

B. Jesu, pročitat ću jedno djelo (ili više njih) kad budem imao/imala vremena.

C. Nisu.

Najviše je učenika zaokružilo odgovor B., njih 45, što je 51 % učenika; odgovor C. zaokružilo je 29 učenika (33 %), a odgovor A. 14 učenika (16 %).

Učenici 3. razreda imali su u anketi i sljedeće pitanje: „Bi li želio/željela i sljedeće školske godine sudjelovati u školskom projektu *Čitanje suvremenih hrvatskih književnica*?“ Imali su dva ponuđena odgovora: A. *DA* i B. *NE*. Od 45 učenika 3. razreda 30 ih je odgovorilo da bi željeli i sljedeće školske godine sudjelovati u projektu (67 %), a 15 ih je odgovorilo da ne bi (33 %). Tko je želio, mogao je i objasniti svoj odgovor, a ovo su neka od napisanih objašnjenja:

„Bilo bi zanimljivo još više saznati o hrvatskoj književnoj sceni.“

„Željela bih jer bih voljela da i ja sljedeće godine imam priliku predstavljati u knjižnici djelo neke suvremene hrvatske književnice.“

„Bilo mi je drago ove godine sudjelovati u projektu pa me zanima kako će sljedeće godine izgledati.“

„Htjela bih sudjelovati jer mislim da je čitanje suvremene književnosti važno i jer se inače puno više obrađuju nesuvremeni književnici.“

„Mislim da bi bilo zanimljivije predstaviti neku novu temu. Svake godine nešto novo.“

3. Zaključak

U projektu *Čitanje suvremenih hrvatskih književnica* devedeset četvero učenika trećih i četvrtih razreda Klasične gimnazije u školskoj godini 2023./2024. predstavilo je u svojim razredima ukupno četrdeset jednu suvremenu hrvatsku književnicu i šezdeset osam njihovih književnih djela koja su odabrali po svom izboru, a sedmero učenika imalo je priliku predstaviti djela suvremenih hrvatskih književnica koja su odabrali i na javnom predstavljanju projekta u zagrebačkoj Knjižnici Božidara Adžije u kojoj je mjesec dana bila izložena i izložba *Čitanje suvremenih hrvatskih književnica: zapostavljene književnice* nastala zahvaljujući projektu *Čitanje suvremenih hrvatskih književnica*.

Velika većina učenika u anonimnoj anketi provedenoj nakon završetka projekta iskazala je zadovoljstvo sudjelovanjem u projektu, a većinu učenika predstavljanja djela suvremenih hrvatskih književnica potaknula su da i sami pročitaju neka od predstavljenih djela te bi željeli i sljedeće školske godine sudjelovati u projektu *Čitanje suvremenih hrvatskih književnica*, stoga je u planu nastavak projekta te da učenici trećih razreda u školskoj godini 2024./2025., u kojoj će biti maturanti, ponovno sudjeluju u tom projektu.

4. Popis literature

- [1.] <https://www.kgz.hr/hr/dogadjanja/citanje-suvremenih-hrvatskih-knjizevnica-zapostavljene-knjizevnice/66194> (pristupljeno 26. 6. 2024.)
- [2.] Nina Marija Marić. „Čitanje suvremenih hrvatskih književnica“. Časopis učenika Klasične gimnazije *MI*. <https://casopis-mi.org/citanje-suvremenih-hrvatskih-knjizevnica/> (pristupljeno 28. 6. 2024.)